

ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПІВ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

THE CONCEPT OF THE PRINCIPLES OF MATERIAL AND TECHNICAL SUPPORT OF THE NATIONAL POLICE UNDER MARTIAL LAW

Актуальність статті полягає в тому, що в основі діяльності Національної поліції України, як і будь-якого іншого органу державної влади, лежить система відправних начал, вихідних ідей, які прийнято називати принципами. Вони відіграють роль ціннісного орієнтира, якому кожний окремих поліцейський має слідувати, виконуючи свої функції. За рахунок цього, функціонування Національної поліції України в цілому перебуватиме в правових рамках та відповідатиме високим цілям для яких правоохоронне відомство загалом створювалось. Утім, принципи неоднорідні в своїй сукупності, так як окремі напрями діяльності поліції здійснюються за власним колом вихідних положень, зокрема це стосується матеріально-технічного забезпечення. Мета статті полягає у визначенні поняття принципів матеріально-технічного забезпечення Національної поліції в умовах режиму воєнного стану. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, розкрито загальнотеоретичні підходи щодо тлумачення поняття «принцип». З'ясовано, що принципи матеріально-технічного забезпечення Національної поліції в умовах режиму воєнного стану – це суспільно-осмислені, науково обґрунтовані та розчинені в законодавстві керівні, базові положення, які визначають та скеровують правове регулювання суспільно-правових відносин й поведінку їх учасників, що виникають в сфері реалізації процедур та заходів матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України в контексті дії на території держави, або окремих її територіях, правового режиму воєнного стану. Зроблено висновок, що принципи матеріально-технічного забезпечення Національної поліції в умовах режиму воєнного стану – це суспільно-осмислені, науково-обґрунтовані та розчинені в законодавстві керівні, базові положення, які визначають та скеровують правове регулювання суспільно-правових відносин й поведінку їх учасників, що виникають в сфері реалізації процедур та заходів матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України в контексті дії на території держави, або окремих її територіях, правового режиму воєнного стану.

Ключові слова: *принципи, принципи права, матеріально-технічне забезпечення, правовий режим, воєнний стан.*

The relevance of the article lies in the fact that the activities of the National Police of Ukraine, like any other body of state power, are based on a system of starting points, initial ideas, which are commonly called principles. They play the role of a value guide that each individual police officer must follow while performing their functions. Due to this, the functioning of the National Police of Ukraine as a whole will be within the legal framework and will meet the high goals for which the law enforcement agency was generally created. However, the principles are heterogeneous in their entirety, since individual areas of police activity are carried out according to their own set of initial provisions, in particular, this applies to logistical support. The purpose of the article is to define the concept of the principles of logistical support of the National Police under martial law. The article, based on the analysis of the scientific views of scientists, reveals general theoretical approaches to the interpretation of the concept of "principle".

It is found that the principles of material and technical support of the National Police under martial law are socially meaningful, scientifically substantiated and dissolved in legislation, guiding, basic provisions that determine and guide the legal regulation of social and legal relations and the behavior of their participants, which arise in the sphere of implementation of procedures and measures of material and technical support of bodies and units of the National Police of Ukraine in the context of action on the territory of the state, or its individual territories, of the legal regime of martial law. It is concluded that the principles of material and technical support of the National Police under martial law are socially meaningful, scientifically substantiated and dissolved in legislation guiding, basic provisions that determine and guide the legal regulation of social and legal relations and the behavior of their participants that arise in the sphere of implementation of procedures and measures of material and technical support of bodies and units of the National Police of Ukraine in the context of action on the territory of the state, or its individual territories, of the legal regime of martial law.

Key words: *principles, principles of law, material and technical support, legal regime, martial law.*

Актуальність теми. В основі діяльності Національної поліції України, як і будь-якого іншого органу державної влади, лежить система відправних начал, вихідних ідей, які прийнято називати принципами. Вони відіграють роль ціннісного орієнтира, якому кожний окремих поліцейський має слідувати, виконуючи свої функції. За рахунок цього функціонування НПУ в цілому перебуватиме в правових рамках та відповідатиме високим цілям для яких правоохоронне відомство загалом створювалось. Утім, принципи неоднорідні в своїй сукупності, так як окремі напрями діяльності поліції здійснюються за власним колом вихідних положень, зокрема це стосується матеріально-технічне забезпечення.

Стан дослідження проблеми. Принципи діяльності різних органів державної влади, досліджувались у працях: В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, Є.В. Додіна, В.М. Гаращука, С.Д. Дубенко, М.М. Орлова, Є.О. Романенко, С.М. Серьогіна, Л.С. Явичка та багатьох інших. Втім, попри численні теоретичні розробки, складність та широта змісту принципів не дає можливості висвітлити їх сутність в усіх, без виключення, сферах суспільних відносин. Саме через це, як вбачається, у науковій літературі фактично відсутні комплексні наукові опрацювання присвячені характеристиці принципів матеріально-технічного забезпечення Національної поліції в умовах режиму воєнного стану.

Саме тому метою статті є: визначити поняття принципів матеріально-технічного забезпечення Національної поліції в умовах режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Термін «принцип» (з латинського «*principium*» – початок, основа) має наступні словникові визначення: 1) фактор, чинник який складає основу відповідної сукупності фактів чи знань; 2) науковий або моральний початок, правило, основа, від якої не відступають; 3) вихідне положення науки, теорії, вчення; 4) першооснова, основне правило поведінки; керівне положення чи ідея, установка в будь-якій діяльності; 5) вихідна, базисна точка зору на що-небудь і таке інше. Слід наголосити про міжгалузевий характер категорії та варіативність її інтерпретацій [1; 2, с. 91].

У філософії «принцип» розуміється у двох значеннях: 1) як підстава, з якої слід виходити та якою необхідно керуватися у науковому пізнанні чи практичній діяльності; 2) як внутрішнє переконання людини, яке визначає її ставлення до дійсності, норми поведінки і діяльності [3, с. 309; 4, с. 48]. У теорії пізнання під категорією «принцип» розуміють загальне положення, універсальний елемент у понятійному апараті науки [5, с. 21].

Враховуючи той факт, що матеріально-технічне забезпечення Національної поліції в умовах воєнного стану, консолідує в собі організаційно-управлінські та юридичні аспекти, зумовлює необхідність представлення наукових підходів до визначення принципів в межах правової та управлінської науки де ця категорія виступає предметом глибоких досліджень. Так, під принципами управління В.Н. Самсонова пропонує розуміти основоположні ідеї відповідно до яких повинен бути побудований та функціонувати апарат, що здійснює управління певною системою [6, с. 15–16; 7, с. 118]. На думку Б.В. Новікова, Г.Ф. Сініюка та П.В. Круша принципи управління – це орієнтири, які застосовують в усіх ситуаціях. Вони будуть ефективними і в управлінні фабрикою з виготовлення морозива, і на електростанції, і в банку, якщо їх правильно застосовувати [8, с. 20]. В.В. Стаднік та М.А. Йохна вбачають в принципах управління правила і норми

управлінської діяльності, згідно з якими створюється, функціонує і розвивається система менеджменту підприємства, установи, організації. Автори вважають, що це узагальнений позитивний досвід практики управління [9; 10, с. 172].

Згідно до концепції сформульованої В.С. Венедіктовим та М.І. Іншиним, принципи управління – це вихідні, основні правила, керівні настанови, норми діяльності для впровадження системи, управління загальними процесами. Принципи управління забезпечують інтеграцію окремих видів управлінської діяльності в різних підрозділах системи управління, взаємну їх погодженість та загальну направленість на реалізацію вироблених цілей. На основі принципів організується процес управління, тобто науково обґрунтоване впровадження дій для здійснення управлінських функцій, вибору методів та прийомів управлінського впливу [11, с. 138].

Принципи державного управління за тлумаченням В.Л. Грохольського, визначають вимоги до системи, структури, організації і процесу управління. В них знаходять своє вираження основні вимоги, що пред'являються до побудови органів державного управління у сфері боротьби з організованою злочинністю. Вони є результатом узагальнення людьми об'єктивних законів і закономірностей, властивих їм спільні меж, характерних фактів і ознак, які стають загальним началом їх діяльності [12, с. 67]. Н.Р. Нижник пише про те, що принципи державного управління є об'єктивними закономірностями та відносинами суспільно-політичного змісту. Ними визначається організаційна структура та процес функціонування компонентів державного управління. На думку Н.Р. Нижника принципи державного управління формуються у вигляді певних наукових положень, що закріплені у своїй основі правом та застосовуються у теоретичній і практичній державно-управлінській діяльності людей [13, с. 162]. Ю.Ф. Кравченко доводить, що принципи державного управління – це принципи, покладені в основу організації і функціонування органів виконавчої влади, в тому числі правоохоронних [14, с. 212].

В праві загальновизнаною є позиція, що принципи – це керівні засади (ідеї), які визначають зміст і спрямованість правового регулювання суспільних відносин. Саме ця точка зору в різних інтерпретаціях висвітлюється у юридичних енциклопедіях та довідниках [15, с. 119]. Разом із цим багато вчених пропонують власні наукові думки на рахунок вказаної категорії.

Наприклад, О.В. Зайчук розглядає принципи права, як вихідні, визначальні ідеї, положення, установки, які складають моральну та організаційну основу виникнення, розвитку і функціонування права [16, с. 23]. О.В. Стрельцова зазначає, що принципи права характеризують зміст права, його закономірності й призначення в суспільстві. Принципи права за своєю сутністю є узагальненим відображенням об'єктивних закономірностей розвитку суспільства [17, с. 243; 18, с. 4]. Аналізуючи різні підходи до визначення принципів права Т.І. Фулей звів існуючі тлумачення до двох ключових концепцій: 1) принципи права – це основоположні ідеї; 2) це нормативні засади права, що визначають сутність і спрямованість правового регулювання [19, с. 7; 20, с. 96]. Досить цікавою є думка М.І. Козюбри, який вказує, що принципи права, як і саме право, – явище багатогранне, багаторівневе і багатовимірне. За своєю природою принципи права – це правила, які є ідейною основою права; це система положень директивного характеру, яким підпорядковані всі наступні процедури. Якщо осягнути їхній зміст, то можна зрозуміти одиничні, конкретні явища, що в сукупності позначаються цими принципами [21]. Як справедливо зазначає А.М. Колодій: «принципи права – це такі правові явища, які безпосередньо пов'язують зміст права з його соціальними основами. Це такі засадничі основи права, які відповідають характеру суспільних відносин, економічним, політичним, ідеологічним процесам, що відбуваються у суспільстві» [22, с. 21; 23, с. 76–77].

Досліджуючи проблему правових принципів Д.А. Паньков відзначив, що у теорії права під ними розуміються керівні ідеї, які виражають сутність, основні властивості та загальну спрямованість розвитку правових норм у межах всієї системи права або окремих галузей чи інститутів. Принципи права – це основоположні засади, ключові ідеї права, які визначають і виражають його сутність. Автор підкреслює: «Принципи – об'єктивні властивості права. Вони відображують закономірності суспільного розвитку, потреби даного суспільства. Принципи права – не результат суб'єктивного розсуду законодавців або вчених, а органічно притаманні праву якості. Наука лише виявляє, обґрунтовує, вивчає і систематизує їх. Вона не «придумує», а «відкриває» закладені у праві принципи, показує їх роль, значення, зміст і функціонування» [24, с. 53–54].

Згідно з визначенням С.Л. Дерев'янкіна правові принципи – це загальнообов'язкові вихідні нормативно-юридичні положення, що відрізняються універсальністю, загальною значимістю, вищою імперативністю, які визначають зміст правового регулювання і виступають критерієм правомірності поведінки і діяльності учасників регульованих відносин. Принципи права,

зауважує автор, по своїй сутності є узагальненим відображенням об'єктивних закономірностей розвитку суспільства. Властивості універсального й абстрактного освоєння соціальної дійсності обумовлюють їх особливість у структурі правової системи, механізмі правового регулювання, правосвідомості та інше. Принципи права є синтезуючими положеннями, що поєднуються зв'язками, ідеологічною основою походження, утворення, становлення і функціонування правових явищ [25, с. 37–38].

В дисертаційному дослідженні С.В. Попова доведено, що принципи права – це такі відправні ідеї існування права, які виражають найважливіші закономірності й підвалини даного типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права і становлять головні його риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю й загальновизнаністю, відповідають об'єктивній необхідності побудови і зміцнення певного суспільного ладу. Як правове явище, вони мають певні загальні ознаки, що дозволяють визначити їх як основні засади, відправні ідеї його буття, що виражають найважливіші закономірності даної суспільно-економічної формації, є однопорядковими із сутністю права й володіють універсальністю, вищою імперативністю й загальною значимістю. Принципи права спрямовують і синхронізують увесь механізм правового регулювання суспільних відносин, розкривають місце права в суспільному розвитку. Саме вони служать критерієм правомірності дій громадян і державного апарату в цілому, а за певних умов сприяють зростанню правосвідомості населення, правової культури й освіти. Принципи права є своєрідною передавальною ланкою між економічним базисом суспільства та його юридичною надбудовою, системою нормативного регулювання [26, с. 56].

О.В. Старчук виділяє дві концепції визначення поняття принципів права, які сформувались у правовій доктрині. Згідно з першою, що побудована на теорії позитивізму, принципи – це ідеї, теоретичні, нормативно-керівні положення того чи іншого виду людської діяльності, які конкретизуються в змісті правових норм та об'єктивно спричинені матеріальними умовами існування суспільства. Відповідно до другої концепції, яка бере початок від ідеї природного права, принципи – це керівні ідеї, об'єктивно притаманні праву відправні начала, незаперечні вимоги до учасників суспільних відносин із метою гармонійного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів. Вони визначають зміст і спрямованість правового регулювання, відображають найважливіші закономірності соціально-економічної формації [27; 28, с. 49].

Отже, проведений аналіз дає змогу виділити наступні ключові характеристики поняття принципів: 1) це ідеї та уявлення про всю правову матерію. Ними характеризується суспільне усвідомлення та наукове осмислення ролі права, як регулятора суспільних відносин, меж впливу його норм на людей та їх поведінку, а також специфіки участі держави в забезпеченні дії останніх; 2) це стабільні та незмінювані правові категорії, але рівно настільки, наскільки глибокою є віра людей у важливість права, необхідність дотримання правових норм, а також неможливість побудови суспільних відносин поза правового поля. Змінити принципи можна трансформацією усвідомлення суспільством сутності та призначення права в цілому; 4) вони є фундаментом правової системи нашої держави. Вони знаходяться на найвищому рівні абстракції та є загальнообов'язковими, у зв'язку із чим на них ґрунтуються всі без виключення правові явища; 5) принципи пронизують всю правову систему внаслідок чого виражені у безмежній кількості нормативно-правових положень міжнародних, національних законодавчих, підзаконних актів одночасно.

Висновки. Таким чином, принципи матеріально-технічного забезпечення Національної поліції в умовах режиму воєнного стану – це суспільно-осмислені, науково-обґрунтовані та розчинені в законодавстві керівні, базові положення, які визначають та скеровують правове регулювання суспільно-правових відносин й поведінку їх учасників, що виникають в сфері реалізації процедур та заходів матеріально-технічного забезпечення органів та підрозділів Національної поліції України в контексті дії на території держави, або окремих її територіях, правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. Київ : Головна редакція УРЕ, 1974. 776 с.
2. Українська радянська енциклопедія. Вид. 2-ге. Головна редакція УРЕ. Київ, 1983. Т. 9. С. 89–91.
3. Сучасний словник із суспільних наук. за ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. Х. : Прапор, 2006. 432 с.

4. Прийма С.В. Поняття принципу в аспект співвідношення з суміжними категоріями. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2014. Випуск 28. С. 46–55.
5. Маркуш М.А. Принцип змагальності в кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук. Харків : Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. 2005. 204 с.
6. Самсонов В.Н. Административное законодательство: понятие, содержание, реформа. Харьков : Основа, 1991. 120 с.
7. Момот В.М. Робота з персоналом в органах та підрозділах державної податкової адміністрації України: теоретичні та організаційно-правові засади : дис. ... канд. юрид. наук. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ. 2006. 204 с.
8. Новіков Б. В., Сініюк Г. Ф., Круш П. В. Основи адміністративного менеджменту : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 560 с.
9. Стадник В. В., Йохна М. А. Менеджмент : підручник. Київ : Академвидав, 2010. 472 с.
10. Шелеметьєва Т. В. Систематизація принципів управління розвитком туризму в умовах трансформації Національної економіки. Вісник економічної науки України. 2018. № 2. С. 171–176.
11. Венедіктов В.С., Іншин М.І. Організаційно-правові засади сучасної державної служби України : науково-практичний посібник. Харків : Національний університет внутрішніх справ. 2004. 202 с.
12. Грохольський В.Л. Принципи державного управління у сфері боротьби з організованою злочинністю. Право і безпека. 2003. № 2'3. С. 65–69.
13. Нижник Н.Р. Природа та зміст адміністративної реформи в Україні. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи (Колектив авторів. Наук. керівн. Цвєтков В.В.). К. : Оріяни, 1998. 364 с.
14. Кравченко Ю.Ф. Свобода як принцип демократичної правової держави : дис... д-ра. юрид. наук. Харків : Національний університет внутрішніх справ, 2003. 411 с.
15. Велика українська енциклопедія тематичний реєстр гасел з напрямку «Юридичні науки». Укладачі : Бабка В. Л., Шумило М. М.; за ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. К. : Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. 152 с.
16. Зайчук О.В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави та права. Альманах права. 2012. Вип. 3. С. 22–28.
17. Стрельцова О.В. Загальні принципи права як джерело права Європейського Союзу. Правова держава : Щорічник наукових праць Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 2003. Вип. 14. С. 243–248.
18. Бабенко А.М., Борисова О.О., Шаповалова І.О. Принципи права: поняття та класифікація. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. Випуск 3(44). С. 3–7.
19. Фулей Т. І. Сучасні загальнолюдські принципи права та проблеми їх впровадження в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2003. 20 с.
20. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві України : дис. ... д-ра. юрид. наук : 2007 / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького, 2007. 537 с.
21. Козюбра М. І. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. Право України. 2017. № 11. С. 144.
22. Колодій А.М. Принципи права України. К. : Юрінком, 1998. 208 с.
23. Божко В.М. Колективно-договірне регулювання заробітної плати : дис. ... канд. юрид. наук. Харків : Харківський педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2002. 203 с.
24. Паньков Д.А. Принципи правового регулювання колективних трудових відносин : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса : Одеська національна юридична академія, 2007. 209 с.
25. Дерев'янкін С.Л. Публічність та диспозитивність у кримінальному судочинстві: дис... канд. юрид. наук : Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2005. 226 с.
26. Попов С.В. Правовий механізм реалізації конституційного права на працю в сучасних умовах : дис. ... д-ра юрид. наук. Луганськ : Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2010. 416 с.
27. Страчук О.В. Щодо поняття принципів права. Часопис Київського університету права. 2012. № 2. С. 40–42.
28. Безкровний Є.А. Організаційно-правові засади діяльності органів прокуратури України з розгляду звернень : дис... канд. юрид. наук. Київ : Національна академія прокуратури України, 2015. 263 с.